

VÆREDYGTIGHED

DEN MENNESKELIGE SIDE AF BÆREDYGTIGHED

FORSKNINGS- OG DIALOGSEMINAR PÅ AALBORG UNIVERSITET 25. NOVEMBER, KL. 10:00-15:00

I anledningen af bogudgivelsen *Væredygtighed: indersiden af bæredygtighed* (juli 2021) inviterer en arbejdsgruppe under Forskerklyngen Environmental Humanities fra Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet, til dialog omkring muligheden for en humanistisk '2. bølge-forskning' i bæredygtighed og miljøhumaniora. Følgende oplægsholdere deltager:

Steen Hildebrandt, professor emeritus og og adjungeret professor ved CBS og Aalborg Universitet. (ekspert og forfatter til flere bøger om FN's 17 Verdensmål og hvordan man kan arbejde med bæredygtig ledelse).

Marius Timmann Mjaaland, professor i religionsfilosofi på Oslo Universitet.

Hans Fink, docent emeritus og filosof ved Aarhus Universitet med speciale omkring begrebet natur og etik.

Christian Dietrichsen, musiker og leder af Center for Væredygtighed i Aarhus.

Maria Gaden, jordemoder og leder af Center for Bæredygtige Hospitaler, Region Midtjylland

Finn Thorbjørn Hansen, professor i anvendt filosofi, Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet

Sted: Institut for Kommunikation og Psykologi, Aalborg Universitet

Nordkraft lokale 10.13 (10.sal)

Teglgaards Plads 1, 9000 Aalborg

Venligst kom senest 5. minutter før start, tak.

NB: Tilmelding senest 15. november via linket: forms.office.com/r/apCfeiPGdP

Med venlig hilsen

Lektor Charlotte Lindvang, Institut for Kommunikation og Psykologi, AAU.

Lektor Bolette Daniels Beck, Institut for Kommunikation og Psykologi, AAU.

Lektor Martin Mølholm, Institut for Kommunikation og Psykologi, AAU.

Professor Finn Thorbjørn Hansen, Institut for Kommunikation og Psykologi, AAU.

BAGGRUNDEN FOR DETTE FORSKNINGS- OG DIALOGSEMINAR: OM SAMKLINGEN MELLEML BÆRE- OG VÆREDYGTIGHED

I juli 2021 udkom antologien *Væredygtighed: indersiden af bæredygtighed* (Dafolo, 2021) med 25 toneangivende forskere, filosoffer, teknologer, kunstnere og engagerede praksis-eksperter. Alle finder begrebet 'væredygtighed' inspirerende at tænke ud fra. Intuitivt fornemmer de et potentiale i begrebet til at pege på noget andet og mere end, hvad der i dag ligger i FN's 17 Verdensmål og i troen på at mere grøn teknologi er svaret på klimaproblemerne.

Fokus har hidtil været på miljømæssig (CO2-fri), økonomisk (cirkulær) og social (ansvarlig) bæredygtighed og på en pædagogik, der kan fremme elevs og studerende forståelse for, hvad der skal til for at fremme disse former for bæredygtighed. Et godt eksempel på denne bæredygtighedsforståelse finder man i dag i visionsplanerne for Region Midtjylland (www.rm.dk/om-os/organisation/baredygtighed).

Med begrebet Væredygtighed peges der på en mere eksistentiel side af bæredygtighed, som har med menneskets oplevelse af meningsfuldhed, etik og syn på livskvalitet at gøre. Filosofisk set er den måske dybeste grund til den ubalance, klimakrise og manglende bæredygtighed vi i dag står med, at det moderne menneske har mistet det, nobelpristager, musiker og filosofen Albert Schweitzer i sin tid kaldte for "Ærefrygten for Livet". Hvordan genskaber vi et livs-, menneske- og samfundssyn, som ikke kun er drevet frem af en kapitalistisk vækstideologi, et tekno-videnskabeligt verdensbillede og en materialistisk kulturindustri og konsumerisme, som fastholder mennesket i et antropo-centrisk (menneske-centreret) forhold til naturen og planeten? Hvordan give plads til det, som videnskaben og teknologien ikke kan måle og veje og kontrollere, men som ikke desto mindre kan være yderst meningsgivende og styrke vores følelse af at være forbundet med verden? Her har den humanistiske forskning og i det hele taget kulturen, kunsten, filosofien, religionen og visdomstraditionerne og fx naturfolks verdensbilleder meget at byde på.

Væredygtighed kan også ses som et modbegreb til det effektivitets-, funktionalitets- og automatiserings-paradigme der præger/dikterer bevægelserne i det senmoderne samfund, og den stress og udbrændthed der følger heraf. Hvordan skaber vi ikke kun social, men også eksistentiel eller indre bæredygtighed? Væredygtighed er et begreb, der peger mod en værensdimension og eksistentiel forbundethed med naturen og 'livets egen rytme'. Væredygtighed har med det, den tyske sociolog Harmut Rosa kalder for den vertikale resonans, altså erfaringen af en forbundethed med noget større end, hvad vores tekno-videnskabelige vidensformer, metoder og løsninger kan (om)fatte.

Væredygtighed er et begreb, der giver plads til ord som visdom, åndsliv og dannelse som nøglebegreber for det, man måske kunne kalde for 2. bølge-tænkning i bæredygtighed og "Environmental Humanities", Hvor 1. bølge-tænkning var - og fortsat er - fokuseret på teknologiske og konkrete CO2-begrænsende tiltag (ikke mere plastic på hospitaler, flere elbiler på gaderne), er 2. bølge-tænkning optaget af en grundlæggende ændring af menneskelige livsstile og kultursyn, og i at genskabe en ny livs- og verdensforståelse, der kan fremme en større ærbødighed over for og værensmæssig forbundethed med naturen og det forunderlige liv, vi er en del af.

PROGRAM:

10:00-10:10: Velkomst v. Finn Thorbjørn Hansen, Aalborg Universitet

10:10-10:40: Empati og bæredygtighed: oplæg og dialog

v. professor emeritus Steen Hildebrandt

Bæredygtighed kommer ikke af sig selv; ikke engang det forkætrede såkaldt frie marked kan sikre en bæredygtig udvikling. Tværtimod. Udviklingen går på mange måder og områder i den forkerte retning i disse år. Bæredygtig udvikling kommer igennem og fra mennesker, der dybt i sig føler et medansvar for planeten Jordens tilstand og udvikling. Empati i forhold til mennesker, dyr og planter. Vi må som individer arbejde med dette medansvar for helheden, arbejde med en indre personlig forståelse for og forankring af dette medansvar. Nogle kalder det empati.

10:45-11:15: De 9 Væredygtighedsmål set gennem en musikers verdenssyn: oplæg og dialog

v. musiker og leder af Center for Væredygtighed, Christian Dietrichsen

Center for Væredygtighed har udviklet 9 Væredygtighedsmål, som et supplement til FN's 17 Verdensmål. Hvor FN17 er kvantitative og målbare er V9 mere diffuse retningsgivere. V9 er desuden meget kontekst- og personafhængige og vil udfolde sig forskelligt om de tages i brug på ledelsesgangen i et børsnoteret selskab eller i et pædagog-team i en børnehave.

Christian, der leder Center for Væredygtighed, er uddannet på Det Jyske Musikkonservatorium og vil her sætte V9 i kontekst af musikalsk udøvelse. Hvor og hvordan kan man arbejde med V9 i et orkester, og hvordan spiller de sammen i det skabende øjeblik? Det er nogle af spørgsmålene Christian vil improvisere over.

11:20-11:50: Fra et antropo-centrisk til et thauma-centrisk syn på Miljøhumaniora

v. professor i anvendt (dialog)filosofi Finn Thorbjørn Hansen

Forskningsretningen Environmental Humanities eller 'miljøhumaniora' har visse ligheder med Health and Medical Humanities. Sidstnævnte forskningsdisciplin viser begrænsningen ved en ensidig natur- og lægevidenskabelig tilgang til sundhed, og hvorfor poesi, skønlitteratur, musik, filosofi, kunst og kultur kan øge lægens og sygeplejerskens følsomhed og evne til at se mennesket bag patienten samt øge den eksistentielle dimension i omsorgsarbejdet. Tilsvarende kan man i dag spørge, hvorledes Environmental Humanities kan vise begrænsningen ved en ensidig natur- og samfundsvidenskabelig tilgang til klimakrisen. Kunsten, filosofien og humanistisk forskning kan ifølge den australske og internationalt anerkendte miljøforsker Haydn Washington hjælpe os til et vigtigt holdningskifte, nemlig til at gå fra et antropocentrisk til et eco-centrisk eller thauma-centrisk verdensbillede. Ordet *thauma* kommer af det græske ord for forundring (*thaumazein*), og Washington (2019) hævder, at 'the sense of wonder' er det, som i dag mangler i de primært naturvidenskabelige og teknologi-fikserede tilgange til naturen og et bæredygtigt verdenssamfund.

11:55: Kort middagspause (medbring selv frokost)

12:20-12:50: Vi er selv natur, og naturen er også os og alt vores. Oplæg og dialog

v. filosof og lektor Hans Fink

Væredygtighedsmål nummer 9 siger: "Du skal udvikle bevidstheden om, at mennesket er en integreret del af naturen. Alt hvad du er, gør, tænker og føler, er natur". Det stemmer fint med den naturforståelse, som jeg har udviklet over årene, og som jeg kalder absolut naturalisme. Den vil jeg forklare nærmere og prøve at se i sammenhæng med væredygtighed og Environmental Humanities.

12:55-13:25: Når væren finder sted i naturen - Taushet og tilstedeværelse i Søren Kierkegaards filosofi

v. professor i religionsfilosofi Marius Timmann Mjaaland

Karl Ove Knausgård har gennem novellen Fuglene (2019) og romanen Morgenstjernen (2020) aktualiseret Søren Kierkegaard som en økokritisk tenker for vår tid. Jeg skal her vektlegge en viss ambivalens i Kierkegaards forfatterskap: I Sygdommen til Døden beskriver han hvordan mennesket kan miste seg selv i fortvilelsen, enten fordi det fortvilet vil være seg selv eller fordi det flykter fra seg selv og ikke evner å være til stede. Motstykket til denne flukt og denne fortvilede vilje finner vi, overraskende nok, i naturen, og mer presist i undringen over naturen - itausheten bak skogens taushet og i gleden over liljens umiddelbare nærvær.

I forlengelsen av dette skal jeg presentere forskningsprosjektet ECODISTURB ved Universitetet i Oslo: Ledende forskere fra biologi, filosofi, teologi, psykologi, antropologi og litteraturvitenskap undersøker særlige nordiske utfordringer som reises ved vår tids økologiske krise.

13:30-14:00: Det være- og bæredygtige hospital – hvordan vil et sådant se ud i fremtiden?

v. jordemoder og leder af Center for Bæredygtige Hospitaler, Maria Gaden.

Klima og sundhed er nært forbundne. Mennesker og natur er nært forbundne – ikke kun på et kropsligt-medicinsk plan men også på et eksistentielt og mentalt. Væredygtighed har med det sidste at gøre. Hvorfor mærker man sjældent det, i mødet med vores sundhedsvæsen? WHO definerer klimaforandringerne som den største trussel mod menneskers sundhed i det 21. århundrede. Samtidig står sundhedsvæsenet for 6% af Danmarks samlede CO2 aftryk. Paradoksalt set skaber vi altså usundhed og sundhed på én gang, og måske ligger en stor del af svarene på, hvordan vi kan vende det billede, i naturen og vores forhold til naturen. Både konkret som led i forebyggelse og behandling, men også i overført betydning som grundsten i en bære- og væredygtig ledelsestilgang, organisationskultur mv. Sundhedsvæsenet spiller en rolle i alle menneskers liv, i et eller andet omfang, på et eller flere tidspunkter. Det er derfor afgørende at man som borger og medarbejder oplever, at der er både være- og bæredygtighed i sundhedsvæsenets DNA.

14.00-14:10: Pause

14:10-15:00: Fælles dialog på baggrund af oplæggene, faciliteret af Finn Thorbjørn Hansen

15:00: Tak for i dag og i håb om en mere være- og bæredygtig fremtid!

